

ACC. N:R M. 8765 : 1-49 (saml. tav. 155A)

Landskap: Småland

Upptecknat av: A. B. Waldemarsson

Härad:

Adress: Lunds

Socken: Eksjö

Berättat av: fröken Marguhild Brannettberg

Uppteckningsår: 1942

Född år 1862 i Eksjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stadstraditioner från Eksjö.

ACC. N.R. M. 8765 : 1-49. (suppl. var 1558.)

Landskap: Småland Upptecknat av: A.B. Waldemarson
 Härad: Adress: Lund
 Socken: Eksjö Berättat av: Fröken Magnhild Brandtberg
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1862 i Eksjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Affärerna, skyltning m.m.	81-86, 92, 94-98
Auktioner	79-80
Badning, binda näcken	47
Basaren, den förste	6-7
Bilder, färglagda	7
Bjudningar	141-144
Blagarnssäcker - lakan	88-89
Bokhandeln	16
Bostäder, belysning, eldning	125-126, 139
Brändkår, frivillig	40-41
Brevskrivning	36-37
Brud och brudgum	1
Brunnar	48
Bröllopsresa fr. 1747	156
Bönderna, kvarter, affär	56b
Cirkus, docklekar, skuggspel	9-13
Eldsvåda	42
Filmen, den första	8

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: A.B. Waldemarson

Härad: Adress: Lund

Socken: Eksjö Berättat av: Fröken Magnhild Brandtberg

Uppteckningsår: 1942 Född år 1862 i Eksjö

Fotograf	15
Frilegiösa	38-39
Friskolelördag	74
Frivillig brandkår	40-41
Fängelse, luffare, tiggare	51
Gastagränd	117
Gatubelysning	46-47
Gatunamnen	45
Godtemplarsalen	7
Golvet - sand och enris, mattor	132-137
Gästgivareskjuts	55-56
Gödselkistor	49
Handskmakare	90-91
Högläsning	15-16
Jordbruk o.d.	103-111, 113, 114,
Jordbrukets upphörande, Borgerskapskassa	118-119
Järnvägsbygget, gästgivareskjuts	55-56
Kläder	87, 89

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M.8765: 1-49.

Landskap: Småland Upptecknat av: A.B. Waldemarson
 Härad: Adress: Lund
 Socken: Eksjö Berättat av: Fröken Magnhild Brandtberg
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1862 i Eksjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Knallar, oljetrycksförsäljare	64-65
Knäckkokning	35
Konfirmationen	30-31
Konstglas blåsare	8
Konstnärer	14
Kvarter, skolkvarter	153-156
Kyrkan, kyrkogård, kyrkogång	24-29
Kyrkklädsel, kyrkkrydda	92-93
Lantgårdar och staden	124
Lekar	9-13, 18
Läkarevården	155-156
Lövsal	106
Marknader	56a-b, 70-78
Mjölkhämtning	111
Musiksällskap o. musikanter	4-6
Mårten	23
Möbeltillverkning	101
Möblering och inredning	126-131

ACC. N:R. M. 8765:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bruken skulle ha en silverslant i
ohon si blev hon aldrig fattig.

En silverslant lades i barnets linda
för att det aldrig skulle lida nöd.

Det var mycket viktigt att bruken
fick se brudgummen först - där för
stod hon gråt bakom en gardin
och glattade för att få se honom
först. Om det var för att han ej
skulle bli den styrande i äktenskapet
så som jag ej vill säga & mig om.

S. 1.

ACC. N.R. M. 8765:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

Spå i kort och spå i suryp roa-
de man sig med ibland. Några
voro särskilt thickliga. Pent lekse
leptes ofta på bjudningar. "Hå sälla"
brukade vi leka för. Man
kunde vara sitt sällsamt som man
dog lyg med.

Blindbok och gömma ringen
voro vanliga lekar.

"Väga salt" - Sällgick så att två
personer stälde sig med ryggar-
na mot varandra och så gunga-
de man fram och tillbaka mot
ryggarna på varandra.

Spänna kyrka vore också en lek.

På utflykten brukade man ha
mat med sig.

På söndagarna "gick man ut
och gick".

Ridning - det var den enda
nya förmånen givna.

Jag och en värdinna skulle få
läsa oss rida. Hästarna hette Sala-
mi och Sparasin. Vi hade kommit
överens om att öta fast på hästar-
na och kusken som var med oss
blev frågad: "Unge, om I inte ri-
der som folk skall jag säga till över-
steljtnanten!" Det var den andra flickans
far.

De första velocipederna väckte för-
st ett stort uppmärksamhet.

Man ^{bebad} promenades i Parken. Sedan
slogades den och blev lasarets diad-
gilt. Den s. k. vildparken på Västa-
nä var den del som ej blivit plan-
terad och där blev sedan idrotts-
plats men nu är den blott lekplats
för barn.

Här har funnits en skogslytteföre-
ning.

Idrott förekom inte min barndom.

På krogarna och värdshusena bara
öpp och slops de.

Det fanns i min ungdom en del
musiksällskap och föreningar.

Vi hade ju en del framväende
kvartetter som sjöng på ljud.

sångar. Sedan bildades det sång och
musiksällskap.

Det fanns visböcker ad köra för.
De som kom på marknader hade
alltid visböcker med sig ad sälja.
och av dem kunde man köpa om
det var någon värdigt tillfälles
vid.

På vägen kom det tycks musi-
kanter hit som spelade på mis-
singsinstrument. De kunde vara
en 5-6 stycken på en gång.

De fanns det sackpipblåsar
och så - de kunde komma en 2
stycken tillammans. Positivhal-
ar med en liten frus en apa
i uniform gång och så omkring.
Positivhalars fru kunde ha

ACC. NR. M. 8765:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en liten grön fågel: en bus
och sälja lychober.

Hela ziguanavälskeps kunde
komma hit och de gringo om-
kring och gräddde.

Intresserade personer brukade
öra in teaterflychen privat och
di övade de i hemmen.

För att föröka fö tillstånd en
riktig teater anordnades den första
basen som jag kan minnas. Min
mor hade skänkt ett par arbets-
rörkor av skinn med blått siden.

Jag fick följa med jungfrun
när de skulle lämnas och då såg
jag på alla gåvor. Sedan var det
kulturen på dem. Alla pengarna

som skulle varit en grundplåt
till teatern försvann visst.

I Godtemplarstokalen ordna-
des sedan en lokal där de skulle
kunna spela teater och där
var scen och ridå. Där fick
även kringresande teater-
sällsops uppträda. Där fanns
också kulisser. Här brukade också
skolleiprofessorerna uppträda.

I min tidigaste barndom fingo
vi gå och se på ett ställe där en
laskan var upphängt med ett
hjul i som man fick titta i-
nom och då såg man färglagda
bilder som rörde sig.

ACC. N:R. M. 8765:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

I bland kommers konstglasblå-
sare hit. De blåste djur och blom-
mor och man fick betala in-
stånade och sedan köpa något om
man ville. De sutta på hotell-
rummet och blåste glaset så det
var dit man fick gå och titta på.

Den första filmen jag såg kette
De sja miljonerna. Vilgungs 12gän-
ger - en gång i veckan och den höll
auktioner på 150000 månader. Det
var för en 40 år sedan. De spelade
de andra filmerna också smellan.
Det var på en särskild lokal.

Det var mycket ofta cirkas i
stan.

Dochterster visades ibland på
hotellet. En gång handlade det
om ett dockbiokop. Dockorna ma-
noverades genom tråden. Dockor-
na hade två eller tre slingsfötter
så det var ett vidant klappsvan
på den lilla scenen. Det lät pre-
cis som ljudet av spanjalarier.

Skuggspel brukade de ibland ordna
i källaren. Ett lakon hängdes för
en dörröppning och åskådarna satte
sig i det mörka rummet. Sedan låg en
person på en sida om dörren i andra
rummet och visade lustiga bilder

ACC. N.R. M. 8765:10.

som sat på en lång trästicka och
hållade lustiga skuggbilder på
skärmet. De två små förde bilder-
na fingo justa och låta skugg-
bilderna gå en lustig konversation.

Cirkus i Silt var det först men
reten brukade det vara cirkus i
Ridhuset när det byggts. Flickan
Dassy var mycket skicklig cirkus-
konstruktör och hon tillhörde
cirkus Schmiedikes. Hon brukade
hoppa genom brinnande
sumband.

Elvira Elladigan var här ofta.
Alla herrar som var betagna i
hemmet. Hon gick på en gränd Häl-
lina. Det var hela familjen ibland

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

5:11.

i.

matör cirkus
statens frun-
ihliga ryttar-
ing i skolid-
sen upptäckte
Det var ett
om han stod
-töst - så det
han red på den
usarna även
-dar, Pelle
och dessa-
kade cirkus
ryttarkonst.

Jag gav fröken Dassy massage och
hon därigenom litet i betoning
med henne. Hon var bara 3 år
när hon började. Småbarn vattes
upp häst ryggen för att de skulle
lära sig att ej vara rädda. Dess
förde som cirkusartister var mycket
opansam för att de skulle hålla sig smi-
diga. När de kom till en stad be-
skade de kyrans rum och ta in där
och de lagade själva mat åt sig.
"Det bästa vi har här det är vit-
lök" sade hon en gång till mig.
Och en gång blev jag bjuden på
middag hos fröken Dassy. "Idag
skall fröken bli bjuden på buffé
med riktig vitlök." - Jag luk-

ACC. NR. M. 8765:13.

Sade lök i flera dagar efter
de använde och mycket
paprika i sin matlagning.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

ACC. N:R M. 8765:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

Konstnärer.

De enda konstnärerna från Eksjö voro voro Härnlund och Hugo Carlberg. Carlberg var puckelryggig han hade visst skadat sig vid under en lek, tror jag. En fröken Nordenschiöld hade fått se honom sitta och rita och hon gav honom en färglåda. Senare fick han litet hjälp av en bankdirektör Ryberg som själv var amatör och målade för sitt nöjes skull. När professor August Malmström kom på besök-hjälpte han Carlberg in på Akademien. Nu har vi i Eksjö en ung målare som heter Järnstedt.

Förr ansåg man ej uppfostran avslutad om man ej lärt sig teckna.

Jag vet ingen här som sysslade med porträttmålning.

Det fanns en fotograf som utförde dagerrotyper. Förr hade man alltid små fotografialbum som alltid skulle ligga framme på förmaksbordet. "Var så god och titta i albumet " var det vanligt att man sade till gäster som kom på besök. På förmaksbordet skulle det också alltid ligga en liten bric ka med visitkort på och så Runebergs eller Tegners dikter i praktband. Det låg bara som prydnad på bordet.

Vi 14-15 års åldern bytte man fotografier med läskamraterna åtminstone med dem som man varit mest tillsammans med. Ny byter de visst visitkort med varandra.

Här fanns inga bibliotek i Eksjö utan man fick köpa böcker i bokhandeln eller också kunde vännerna låna böcker sinsemellan. Nu finns det ju både bibliotek och läsecirklar. Det var mycket vanligt med högläsning hemma inom familjen. Det bodde en moster hos oss som var nästan blind och därför läste mamma så mycket

ACC. N:R M. 8765:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

högt om kvällarna. Vå läste t.ex. Fältskärens berättelser.
Rätt som de läste högt om kvällarna kunde de avbryta läsningen
med att sjunga en stump.

På bjudningar förekom det också att de läst högt ur någon
poesibok t.ex. ur Fritjofs saga.

Det fanns en bokhandlare här i stan som dessutom hade tryckeri.
Hans fru var litterär och hon gav ut en tidning som hette "Vad
nytt". Hon brukade skriva följetongen. Tryckpressen drogs för hand.
De hade två döttrar som skötte affären men de voro så argsinta att
folk knappast tordes gå in i affären. I bokhandeln var en
hästskoformad disk och bakom den voro böckerna uppsatta på hyllor.
De hade aldrig några böcker utställda. De hade en dräng som
hette Kalle och han kallades för Kalle Tryckare och hans dot-
ter går fortfarande under namndet Hilma Tryckare.

16

ACC. N:R

M8765 i/7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Oppsittarekvällar.

Innan jul hade man syaftnar s.k. oppsittarekvällar hos varandra. Några flickor samlades hos en väninna för att sy till ut på natten och sedan fingo de lägga sig och sova så gott de kunde och andra fingo sitta upp.

17

Lekar.

Barnen uppfostrades till att bli arbetssamma fast inte tyckte man det var roligt att arbeta. Några vanliga lekar som man lekte som barn var "hoppa hage", bära i gullstol, skära havre, mala salt. Den sista leken tillgick så att två flickor ställde sig med tårna mot varandra och fattade varandras händer medan de lutades sig bakåt och började svänga rungt genom att endast röra på tårna. Somliga barn uppfostrades mycket strängt och andra inte. Jag fick aldrig gå ut om e.m. förrän jag kunde mina käxor. Pappa skulle alltid förhöra mig först. Jag hade lärt mig alfa betet hemma.

Åka snålskjuts brukade vi köra. Vi stod på vägen och väntade att någon bonde skulle komma körande med släda och så ropade vi; "Får vi åka?" och så ställde vi oss bakpå på medarqn och åkte med en halv fjärdingsväg och sen hoppade vi ^{av} och så fingo vi gå hem.

Fattigstúgummor brukade få läsa med barnen på landet. En torpar

gumma lärde barnen skriva i en sandlåda med fin sjösand - det talade min mor om.

När jag gick i skolan värdjades det aldrig till vårt förstånd- kunde vi inte rabbla upp läxorna utantill så kunde man dem inte! Skolan började klockan 9 och slutad kl.4 . Vi turades omjatt vara 44 ordningsmän som hade vapannen- veckan. Då fick vi bära in ved från vedboden om morgnarna och elda tre stora salar. De första läarinnorna som vi hade voro ej examinerade. Det var först en gammal korpporal som började läsa med pojkarna. Han hade en son som var underofficer men han kunde ej lära sig höger om och vänster om så han fick sluta och då började han i faderns fotspår och blev lärare. Korpralens tre döttrar tyckte att de skulle vilja ha en litam skola och det blev Lancasterskolan. Först var prästen inspektor men sedan kom det någon från Stockholm för att inspektera. Men de tre fyra gångerna som han kom ned från Stockholm lade hon sig sjuk för att slippa träffa honom

ACC. N:R M. 8765: 20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

Då det var tal om att hon ej skulle få stanna kvar som lärarin-
na trädde ästaborna emellan och lät henne bli ordinarie lärarinna
fastän hon ej gått igenom något seminarium.

Ohyra fanns det förfärligt mycket- både huvudlöss och klädlöss
på barnen från de fattigare hemmen. Min knäkamrat d.v.s. bänkkamrat
kom hem med båda sorterna och där blev en väldig jakt efter
ohyran.

På landet på herrgårdarna fanns det guvernanter. Ett par herrgårdar kunde också slå sig ihop om en guvernant. Då var hon t.ex. på ena herrgården under hästterminen och på den andra herrgården under vårterminen och då fingo även barnen turas om att vara hos varandra. Eller om gårdarna lågo nära varandra fingo de gå hem efter lektionernas slut.

Kindergarten började de med först för en 10 år sedan. Pojkarna från Eksjö fingo taga studentexamen i Jönköping eller Linköping.

I pojkläroverket var det examen vid varje skolavslutning då deras flyttningar tillkännagavs. Det var mycket stipendier och premier vid skolan här. Vid det gamla läroverket ~~låg~~ låg en gymnastiksal som nu är inredd till auktionskam-
mare. En gång på våren var det gymnasistbal och åd var det musik och dans i gymnastiksalen. Då fick varje pojke bjuda en flicka på balen och en del av lärarna voro med. Men det förekom ingen traktering på dessa baler.

Lärarna i pokläroverket hade alla öknamn.

Flickorna som gingo i privatpension kallades av pojkatna för kajorna.

Två flickor Aschan hade fått gå igenom en riktig pension i Nora och de satte sedan upp en privat pension här i Eksjö. Vi var en 4-5 flickor som gingo i den pensionen men vi hade inga öknamn.

Det fanns inga högre ~~flick~~ folkskolor och inte heller samskolor.

De hade Ftee- Fettisdagslov i skolorna.

På senare åren har det kommit en yrkesskola.

ACC. N:R M. 8765:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mårten.

23.

De hade aldrig gås och svartsoppa till Måretn. Men nu har
de alltid svartsoppa och gås om man kan få.

ACC. N:R M. 8765:24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrkan.

24.

Kyrkan brann delvis ned 1856. Sedan dess har den byggts om ett par gånger.

Vid eldsvåda ringdes det med storklockan först ett slag och så ett slag till och ett till och så höll de på ända tills de sågo att folk hade uppmärksammat att det var eldsvåda. Senare ringde med olika slag för olika väderstreck så att folk genast skulle veta åt vilket håll i staden som eldsvådan utbrutit.

Förr hade kyrkan Lökkupol och takryttare. Det har kommit nya bänkar också i kyrkan. De gamla bänkarna som voro fäörut hade en enkel skulptur. Gud tröste den som gick och satte sig i fel bänk.

Hela taket i kyrkan var målat och i mitten satt Gud Fader på sin tron skiljande de onda och de goda från varandra.

ACC. N:R M. 8765:25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

Änglar togo emot de goda och djävulen stötte ned de andra i helvetet med en treuddig gaffel -den såg ut som en Neptungaffel. Taket var målat i fält. I fält var målat bortdrivandet ur paradiset och i ett annat var Jonas. Jona med gammaltestamentligt skägg och vitt hår ,klädd i en röd tröja krälade ut Xur valfiskens gap. Detta tak togs bort när kyrkan reparerades och det låg på en vind i många år sedan kom det till Nordiska Museet men nu har det visst kommit tillbaka hit igen.

Främre partiet på läktaren var målat med alla apostlarna i var sin båge eller nisch. Dessa bröstvärn finns fortfarande kvar och äro ej restaurerade.

Kyråkan hade en mycket väcker dopfunt, liksom predikostol och altare.

Gravkapellet har tillkommit på senare år.

ACC. N:R M. 8765:96.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Förr fanns där ett litet hus utanför den gamla kyrkan innan den byggdes om. Det var ett litet vitt oansenligt hus -som en liten paviljong eller vad jag skall kalla det. Det kallades i alla fall för benhuset med vad det använts till vet jag inte. Det revs när kyrkan byggdes.

Kvinnorna satt till vänster och karlarna till höger i kyrkan. De som inte hade bänkar fingo sitta var de ville . Det var endast de förnämsta som hade bänkar och dessa voro längst fram i kyrkan. Det kunde vara 2 familjer som hade en bänk tillsammans.

Vid restaureringen tog ryttmästare Prinzskiöld vara på kyrkbänksdörrar och lät boaser väggarna i sin matsal med dem.

Goda vänner till mig gjorde ett silverskåp av 4 bänkdörrar och de voro så pietetsfulla att de läto kopparen med familjenamnen sitta kvar.

ACC. N:R M. 8765:27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

För en 10-25 år sedan köpte man plats på kyrkogården för evärdeliga tider. De som ej hade råd att köpa en gravplats fingo ligga "i linjen". Då fingo t.ex. man och hustru ej ligga isamma grav. De döda begravdes då efterhan i en lång rad eller linje. Om t.ex. deras barn sedan fått råd att köpa en gravplats kunde de få flytta föräldrarne till samma grav.. Dessa gamla gravplatser fingo grävas upp efter 25 år men det fingo de ej med de köpta gravplatserna. Det var en hustru som begrovs i Eksjö. Mannen gifte sedan om sig men hans efterlevande lät hämta hennes lik dit till hans grav. Då grävdes liket upp och lades i en packlår och skickades dit- men nu måste det skickas i en riktig kista. Mot vissa sjukdomar skulle man ta kyrkogårdsjord. På kyrkogården kunde de plocka vackra blommor också!

Lantborna voro mera kyrksamma än stadsborna. De behövde

ACC. N:R M. 8765:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28.

väl komma ut och lufta på sig litet mera. På landet kommo de tidigare till kyrkan för att hinna göra toilette, släppa ned kjolarna som de hade haft uppfästade och taga på sig skorna. På samma sätt gjorde de när de skulle in i Eksjö då stannade de vid Tullen och gjorde sig i ordning^e innan de gingo in i st aden. Karlarna brukade träffas efteråt på kyrkbacken och träffa avtal och göra upp affärer och avhanla allt möjligt. Kvinnorna brukade sätta på sig silkesschalett i stället för den av bomull när de gingo till kyrkan

"Uppskrivninga till nattvardsgång" lyster på i kyrkan och de måste då gå och anmäla sig i sakristian om de ville gå till nattvarden nästa söndag.

Det var endast bönderna i landsförsamlingen som brukade komma till kyrkan i Eksjö. De tkunde också vara en och annan Höredabo som hade närmare till Eksjö kyrka och därför gick hit.

ACC. NR M. 8765 29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29.

Det var mycket vanligt förr att prästen skulle komma till den döende med nattvarden.

Husförhören hölls i kyrkan under min tid. Prästen satt vid ett bord i korsgången och hade en mantals förteckning efter vilken han ropade upp t.ex. 1:a kvarteret n:r 8 och då måste någon stiga upp som bodde där. Pappa var mycket noga med att jag och jungfrun skulle gå på husförhören. Prästen förhöörde en på katekesen. Han skulle gå igenom hela stan på en dag. Det fanns ju förstås många nummer som ej voro med.

ACC. NR M. 8765:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30.

Konfirmationen.

Vi läste katekesen och biblisk historia.. Vi gick en gång i veckan under 5-6 veckor och vi läste i prästgårdens expeditionsrum. Under den tiden fick man ej gå på lek, nöjen eller danser.

Konfirmanderna voro svartklädda med lång klänning och släp. Konfirmanderna brukade lägga ihop pengar och köpa någon sak till prästen t.ex. någon silversak som ett äussin skedar. Då voro alla konfirmanderna inbjudna till prästgården på kaffe.

Var och en av flickorna fick ge pengar efter råd och lägenhet. En gång var det bara två av flickorna som hade råd att ge någonting.

När jag konfirmerades fick jag ett granatkors och en psalmbok. Den dagen fick man bara vara hemma och man fick endast lov att gå ut och promenera med föräldrarna. Man hade ju fått nya fina vita underkjolar med spetsar på - och dem ville man ju gärna få visa.

ACC. NR M. 8765:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

^e
Dagen för konfirmationen gingo alla pojkarna och flickorna ut på landet och hämtade björkar och blommor och så gjorde de girlander av lingonris som hängdes på altaret och satte blommor i skålar. Där man fäste girlanden satte man en liten buket av gäkabyxor = gullvivor det var mest sådana blommor då.

Jag har aldrig gått i någon söndagsskola. Ven som helst kunde ha en söndagsskola t.ex. ett gammalt religiöst fruntimmer som kunde ha tre - fyra barn.

31:

ACC. N:R M. 8765:32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32.

Då hade man inte motböcker utan man köpte så mycket man ville ha på spritbolaget. Det var ej dyrt heller. Notoriska supare samlades på morgonen därutanför så salade de till en flaska brännvin och en gick in och köpte och sedan gick de alla in i en ~~portgång eller~~ bakport och delade upp det. Den förste fick sätta sin tumnagel dit han skulle dricka. Det kallades för att de tog "tummamärket" - sedan var det den nästes tur.

ACC. NR M. 8765:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33.

Skvillerspeglar hade de i vart enda hus. Vid kalas satte frun sig i fönstret och när hon i skvillerspeglen fick se gästerna komma ropade hon till tjänsteflickan: "Nu kommer de sätt på kaffet."

Nu sen telefonen kom telefonerar de ju mer an de skriver. Telegraf hade de här redan på 50-talet. Telefon fick de väl här i Eksjö någongång på 80-talet. Först fanns det ~~endast~~ telefon inom stan. En man som ordnade med telefonen hade ett litet bord som ej var större än ett skrivbord som han skötte så det var inte många abonnenter.

Far försökte förklara för oss hur telefonen fungerade med hjälp av två ansjovisburkar.

"-Han skall komma in till den där skvallertratten" brukade en städerska hos föreståndaren på spritbolaget säga om telefonen.

ACC. N:R

M. 8765:34

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34.

"Vad nytt" hette den första tidningen i Eksjö. Det skall alla veta att folk var rädda för att komma i tidningen.

Man prenumererade endast på Vad nytt i min tidigaste barn-
dom. På tryckeriet hade de väl andra, stora tidningar för det
fördes ju in notiser från dem i Vad nytt.

Söndagsnisse och Kapper voro vanliga skämttidningar och sedan
kom "Fäderneslandet" som var en skandaltidning.

Det var föga många som slog sig ihop om en tidning och den
kunde vara nästan sönderläst när den kom till den siste.

En spalt i tidningen hette "samtal mellan Pål och Per". Där
under stod nyheter ganska ampra saker som ofta gick in på person-
liga saker.

ACC. N:R M. 8765:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35.

När vi gick i folkskolan var det en glasmästare Håkanssons fru som sålde sirapsknäck till barnen. De hade bara ett rum med öppen spis och där~~för~~ framför satt hon och kokade knäck som hon sedan slog ut på en sönderläst tidning. Så valde man ut de bästa bitarna med mest mandel och så skar hon ut dem. De~~r~~ kostade två öre styck. De som ej hade råd att köpa fick slicka pappret som blev kvar.

Man brukade även "bita" hos varandra på olika smörgåsar äpplen o.s.v.

ACC. N:R M. 8765:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36.

Förr hade man sällan kuvert. Det fick klippas till av papper och lackas tillsammans och det lackades med sigill. Om det var ett mycket brådskande brev satte man en hömsfjäder i lacket sigillet. Det betydde att det skulle flyga iväg. Mycket ofta stod det i hörnet på kuvertet "Angeläget" även om så ej var.

Tidigare hade man munlack det var små oblater stora som en 25-öring och den vätte man och satte på undersidan och tryckte till med ett sigill. Bokstaven var nedsänkt i sigillet så att bokstaven upphöjdes i det fuktade pappret

Ofta vek man brevet så att man ej behövde något kuvert.

Utanför postkontoret fanns bara en brevlucka. Det fanns då blå 12-öresfrimärken. Posten kom hit med diligens en stor gulmålad vagn med kusk som i mössan hade ett posthorn som emblem och posthornet i en snodd om halsen.

Jonsson var brevbärare och när han dog övertog hans gumma sysslan. Det föresvävar mig att de fick något visst betalt för

ACC. N:R M. 8765:37.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

valt brev.

Postmästare Baumgarten var en gammal pensionerad major.

Ovanpå kafeet vid lilla torg fanns en lokal där resande predikanter kunde hålla möten. Första tiden fanns bara "läsarna" som de kallades. Det var en av dem som hette Korptal Mann. Ibland när han talade snöt han sig och då sade han : "Det var välsignat." för att han ej skulle förlora kontakten med åhörarna. Ungdomarna brukade förstås skämta om det. Det var svavel-drypande predikningar om helvetets eld o.d. Sedan kom metodisterna hit.

Frälsningsarmen började här medan vi bodde i Nässjö.

Att man läste predikningar för barn och tjänstefolk om söndagarna förekom i en del hem i staden men det var mera vanligt i hemmen på landet.

Bordsbön läste man. Jag var inackorderad i en familj och när mannen hade ätit gick han från bordet och då tog hon fram en betraktelsebok (Johan Arndt.) och jag fick läsa högt ibland.

Vid aftonbönen lästes det först i ett par religiösa böcker

ACC. N:R M. 8705 :39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sällan Bibeln och sedan skulle man knäfalla vid sängarna där
Fader Vår och Välsignelsen lästes. (Gumman neg När Jesu namn
nämndes.)

39.

Det fanns en frivillig brandkår här som ryckte ut när det signalerades. Varje husägare var skyldig att hålla brandspruta svabb och ämbar. Dessa saker skulle vara märkta med kvarterets och hustes nummer så det skulle vara lätt att skilja dem åt. Och så skulle de ha en brandlykta med ett ljus. Det var vanligen en fotogenlampa utan glas med en liten veke i. När det var eldsvåda skulle husägarna springa ut med dessa saker. och så bildades langningskedjor. I den ena kedjan langades tomspannar som fylldes och langades tillbaka i den andra kedjan.

Svabbarna voro mer än en halv meter långa gjorda av grovt lin fastsatta på ett skaft och de doppades i vatten och dränktes på lågorna. Vatten hälldes i en behållare till en spruta de andra voro små handsprutor. Vem som var färdig fick gripa in i släckningsarbetet.

Sprutmönstringar ha förekommit på senare tid sedan staden fått en brandchef Innan man hade brandchef var det alltid någon

ACC. N:R M. 8765: 41.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41.
som var praktiskt lagd som fick ta ledningen- men det var ju
svårt då alla voro i vägen för att se på.

Vid langningen hjälpte kvinnorna till. Jag har varit med och
langat vatten. Man blev så våt och på vintern frös det till is.

Tutat i lurar vid eldsvåda har man ej gjort i min tid.

ACC. NR. M. 8765:42.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42

Man hade ej väckarklockor men måste man upp tidigt talade man vid en väktare som kom och knäckade på rutan. Man fick ej lämna eld utan tillsyn. Vid byk gick husmodern alltid ned och såg efter att allt var ordnat och elden släkt.

På senare tid fanns brandvakar av trä som sattes med i ån och skulle hållas isfria. De rutnade ju upp men bleog aldrig ersatta.

Tutat i lurar och klämtat i kyrkklockorna ha de gjort vid eldsvådor.

1856 en stor eldsvåda i hela staden. När tändsticksfabriken brann var det också en stor eldsvåda. Nu är det fabriksområdet bebyggt. Annars har ej här funnits några stora industier.

ACC. N:R M. 8765:43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

73

Så fort det blev grönt på våren skulle man göra rent ibland stenarna på gatan. Man sopade gatan två gånger i veckan onsdagar och lördagar på eftermiddagen. Det var efter det att lantbefolkningen farit hem från staden.

De lantbor som ej hade kvarter läto hästar och vagnar stå på gatan.

De fattiga på fattighuset hade stadens renhållning om hand. De fingo rensa och sopa torget.

Ofta kunde små barn komma och be att få rensa gatan och för det fingo de fem öre.

Staden var skyldig att hålla vägarna farbara på ett visst avstånd från stan. Det var husägarna som embesörjde detta.

När det hade varit svårt snöfall kunde polisen komma och säga till att: "Här skall bli snöskottning." Det var när

ACC. NR

M. 8765:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lantborna hade svårt att komma in till stan. Man kunde då få betala polisen och så skaffade han någon annan att utföra arbetet.

Om det blivit spillning på gatan framför ens hus så fick man ta in det i gödselkistan. och sedan fick gödseln hämtas av en bonde. Bonden fick gödseln som betalning för att han tömde ~~en~~ gödselkistan och körde bort gödseln.

ACC. N:R M. 8765:45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

75.

Man angav förr endast husägarens namn som adress. Nu finns det bara gatnamn men inga husnummer. -utan bara kvartersnumret som sitter kvar än. Det är inte mer än tio år sedan vi fick gatnamn. Västerlånggatan hette förr Bryggaregatan. Villan där jag bor heter Åvalla. Och medan jag har bott här har jag haft flera olika adresser. Först var min adress blott villa Åvalla sedan Villa Å. Bryggaregatan och sedan bara Västerlånggatan brevlådsnummer 250.

När man frågar var någon bor så får man till svar, Stadsägan nr. så och så.

Innan fick brevbärarna ringa på dörren.

ACC. NR M. 8765: 46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46.

Parkanläggningar ha vi bara runt kyrkan och likaså utmed järnvägsstationen och vid stadshuset -förutvarande gosskolan.

Gatubelysning.

En järnten var fäst över gatan mellan husen och mitt över gatan hängde en fotogenlampa som var fästad vid ett snöre som fästes vid ena husväggen. När lykttändaren kom hissade han ned lampan i önskad höjd och tände den. De släckte ljuset ganska tidigt på kvällarna och det tändes vid en viss tid. Men lamporna gnisslade så då de hissades ned och upp och därför kom dessa lyktor småningom att ersättas av lyktstoppar. Lykttändaren hade med sig en stege när lyktorna skulle tändas.

ACC. N:R M. 8765:47.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47.

När vi ungdommar voro borta på uppsittarekvällar hade vi en liten lykta med. Tjänarna hade stora lyktor som voro fästade på en stång.

Man brukade bada när det hade bykt eller när det var eld i den stora bykpannan. Då hälldes vattnet i bykkaret. Man fick bära in vattnet spannväs. När man badat gick man torka av sig och springa in.

Före min tid fanns här ett badhus med ett kar. Under någon läkares tid här byggdes ett särskilt badhus inom lasarettsområdet för stadsborna. Under vissa tider på terminen kan man få bad i folkskolan.

Bad i det fria. Vi ungdomar här bada längre upp i ån. Sedan blev der ett kallbadhus i Husnäsajön. Män och kvinnor badade där på olika tider. Man använde inga baddräkter. När vi barn badade i ån brukade vår gumma som var med oss binda näcken vi badade i åmynningen vid sjön.

ACC. N:R M. 8765:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48.

Brunnar fanns på varje gård. Bykvarnskällan utanför stan hade särskilt gott vatten. Där hämtade man vatten om det var till något särskilt. Dit ville ju jungfrurna gärna gå för att få träffa varandra. Vattnet hämtades i kopparflaskor med pip och grepe som rymde 5-10 liter. Det vattnet fick endast användas till drickesvatten. Där låg en kvarn vid källan som kallades bykvarn och därför kallades källan bykvarnskällan.

Kreature^an fick drick brunnsvatten.

Vattenledning fick vi för en 30 år sedan. Vi skruvade bara kranen så märkvärdigt tyckte vi det var.

Inga sophögar funnos - allt skräp lades i gödselkistan.

ACC. N:R M. 8765:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49

När gödselkistorna skulle tömmas fick en stå därinne och skotta ut gödseln på en vagn. Småningem fingo gödselkistorna en cementerad botten. Sedan hade man "koppar" i gödselkistan det var egentligen bara ett iusågat fotogenfat som blev två koppar som försågos med trähandtag på sidorna så att de kunde lyftas ut och tömmas. Nu har man ju bara tre sopkärl ett för torrspor, matavfall och ett för sönderslaget porslin och glas o.d.

Skärvor av glas och porslin lades aldrig i gödselkistorna för att inte djuben skulle skada sig på dem vid plöjningen utan sådant skräp jämte gamla utslitna mattor och gamla buteljer och annan lump kastades i någon "smatt" ("smyttar" plur.) mellan husen det fanns nämligen sådär en halv meters mellanrum mellan varje hus på bakgatorna.